

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ АКТИВІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

© 2017 РУДНІЧЕНКО Є. М., КРИМЧАК Л. А.

УДК 658

Рудніченко Є. М., Кримчак Л. А. Дослідження стану та тенденцій зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах активізації євроінтеграційних процесів

Метою статті є аналіз зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання та дослідження основних тенденцій у зовнішній торгівлі України. Розглянуто сучасний стан та тенденції зовнішньоекономічної діяльності України, зокрема зовнішньої торгівлі. Проаналізовано динаміку експорту-імпорту товарів та послуг за 2012–2016 рр. Досліджено структуру торгівлі товарами та послугами за аналізований період. Визначено, як впливає зміна вектора зовнішньої торгівлі на її обсяги та структуру. Представлено основні країни – партнери України в експорті та імпорті товарів та послуг, а також проаналізовано зміну географічної структури зовнішньої торгівлі протягом 2012–2016 рр. Визначено основні фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, що чинять негативний вплив на здійснення зовнішньої торгівлі вітчизняними підприємствами.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, зовнішня торгівля, експорт, імпорт, вітчизняні підприємства, динаміка, структура.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 16.

Рудніченко Євгеній Миколайович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: boretsmagisrt@rambler.ru

Кримчак Людмила Анатоліївна – аспірантка кафедри менеджменту, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: krymchakla@ukr.net

УДК 658

Рудніченко Е. М., Кримчак Л. А. Исследование состояния и тенденций внешнеэкономической деятельности отечественных предприятий в условиях активизации евроинтеграционных процессов
Целью статьи является анализ внешнеэкономической деятельности отечественных субъектов хозяйствования и исследование основных тенденций во внешней торговле Украины. Рассмотрено современное состояние и тенденции внешнеэкономической деятельности Украины, в частности внешней торговли. Проанализирована динамика экспорта-импорта товаров и услуг за 2012–2016 гг. Исследована структура торговли товарами и услугами за анализируемый период. Определено, как влияет изменение вектора внешней торговли на её объёмы и структуру. Представлены основные страны – партнёры Украины в экспорте и импорте товаров и услуг, а также проанализированы изменения географической структуры внешней торговли в течение 2012–2016 гг. Определены основные факторы внешней и внутренней среды, которые оказывают негативное влияние на осуществление внешней торговли отечественными предприятиями.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, внешняя торговля, экспорт, импорт, отечественные предприятия, динамика, структура.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 16.

Рудніченко Євгеній Миколайович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: boretsmagisrt@rambler.ru

Кримчак Людмила Анатоліївна – аспірантка кафедри менеджменту, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська, 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: krymchakla@ukr.net

UDC 658

Rudnichenko Ye. M., Krymchak L. A. Studying the Status and Tendencies of Foreign Economic Activities of Domestic Enterprises in the Context of the Intensification of the European Integration Processes

The article is aimed at analyzing the foreign economic activities of the domestic economic entities and studying the main tendencies in the foreign trade of Ukraine. The current status and tendencies in the foreign economic activity of Ukraine, in particular foreign trade, has been examined. The dynamics of exports-imports of goods and services within the period of 2012–2016 was analyzed. The structure of trade in goods and services during the analyzed period was researched. The article defines how the change in the foreign trade vector impacts its volumes and structure. The main countries-partners of Ukraine in the exports and imports of goods and services have been represented, and the changes in the geographical structure of foreign trade during the period of 2012–2016 have been analyzed. The main external and internal environmental factors that have a negative impact on the implementation of foreign trade by domestic enterprises have been defined.

Keywords: foreign economic activity, foreign trade, exports, imports, domestic enterprises, dynamics, structure.

Fig.: 2. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 16.

Rudnichenko Yevhenii M. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Management, Khmelnytsky National University (11 Instytutska Str., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine)

E-mail: boretsmagisrt@rambler.ru

Krymchak Liudmila A. – Postgraduate Student, Department of Management, Khmelnytsky National University (11 Instytutska Str., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine)

E-mail: krymchakla@ukr.net

Більшість вітчизняних промислових підприємств у сучасних кризових умовах господарювання здатні забезпечити своє функціонування завдяки ефективному здійсненню зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та освоєнню нових ринків. Також зазначимо, що ЗЕД забезпечує не лише сировинні, енергетичні, технологічні потреби держави в цілому, є джерелом валютних надходжень, а й відіграє роль генератора розвитку вітчизняного підприємництва та національного господарства.

Проблеми розвитку різних аспектів ЗЕД країни загалом і промислових підприємств зокрема розглянуто в працях багатьох вітчизняних учених. Особливу увагу щодо дослідження сучасного стану та тенденцій зовнішньої торгівлі приділено такими науковцями, як: Богдан Т. П. [1], Власюк Т. О. [2], Венцовський Д. Ю. [3], Вдовиченко А. М. зі співавторами [4] та ін. Водночас існує значна кількість актуальних питань, що потребують подальших наукових досліджень.

Основним завданням статті є визначення наявного стану та тенденцій зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств України в умовах євроінтеграційних процесів.

Серед поширених форм здійснення ЗЕД важливе значення для промислових підприємств має саме зовнішня торгівля, яка є основою збільшення обсягів виробництва, покращення ефективності використання ресурсів та забезпечує стабільне функціонування окремого підприємства – суб'єкта ЗЕД.

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств дає змогу виявити основні тенденції, що відбуваються на світових ринках, визначити ступінь інтегрованості держави у світове господарство, ефективність експортно-імпоротної політики держави. А також, що не менш важливо, виявити негативні тенденції зовнішньої торгівлі та наявні ризики і загрози для економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності як держави в цілому, так і окремого суб'єкта господарювання.

Останніми роками в Україні спостерігається зниження зовнішньоторговельної активності вітчизняних суб'єктів господарювання. Хоча сама їх кількість суттєво не змінилася, а за 2016 р. відбулося навіть незначне збільшення кількості підприємств, що здійснюють зовнішню торгівлю товарами та послугами, про що свідчать дані рис. 1.

Огляд статистичних даних, представлених Державною службою статистики України [7], показав, що починаючи з 2012 р., відмічається загальне скорочення зовнішньоторговельного обороту країни (табл. 1).

Причинами цього є досить різноманітні фактори, починаючи від зовнішніх: економічних (значне падіння промислового виробництва, падіння курсу гривні та висока інфляція, висока конкуренція з боку іноземних виробників тощо); політичних (агресія з боку Росії та ведення воєнних дій на сході країни, зміна геополітичного та гео економічного векторів держави, окупація важливого промислового регіону та ін.); соціальних (зубожіння населення та його низька купівельна спроможність, руйнація виробничої інфраструктури на сході країни, високий рівень недовіри населення до проведення економічних реформ тощо), до внутрішніх (висока енерго- та матеріаломісткість виробництва, фізичний і моральний знос основних засобів виробництва, низька конкурентоспроможність продукції, низький рівень залучення інвестицій, відсутність кваліфікованого персоналу тощо).

Однак при загальному скороченні обсягів зовнішньої торгівлі у 2014 р. було встановлено позитивне сальдо в 3356,2 млн дол. США, яке у 2015 р. становило 3828,2 млн дол. США, а у 2016 р. – 337,3 млн дол. США (рис. 2) [6, с. 12], а значення коефіцієнта покриття імпорту експортом за відповідні роки перевищувало одиницю.

Це можна вважати позитивною тенденцією. Проте необхідно зазначити, що позитивне значення сальдо стало можливим завдяки тому, що скорочення імпорту за відповідні роки відбувалося більш високими темпами, ніж скорочення експорту, а також завдяки зовнішній торгівлі послугами, сальдо якої за аналізований період було позитивним (у 2014 р. – 5147,7 млн дол. США, у 2015 р. – 4213,6 млн дол. США, а у 2016 р. – 4326,7 млн дол. США [6, с. 14]).

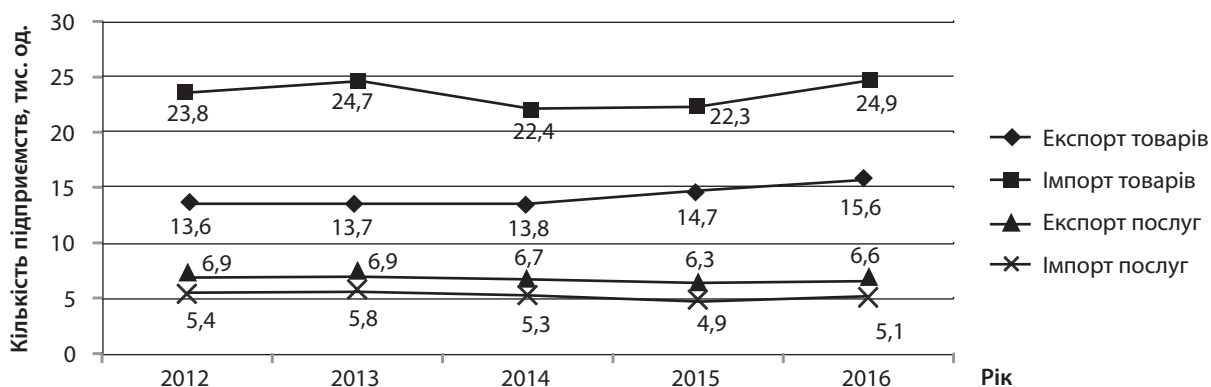

Рис. 1. Кількість підприємств, що здійснюють зовнішню торгівлю товарами та послугами, тис. од.

Джерело: складено за [5, с. 19; 6, с. 18].

Таблиця 1

Основні показники зовнішньої торгівлі товарами та послугами України за 2012–2016 рр. (млн дол. США)

Рік	ЗТ оборот	Експорт	Імпорт	Сальдо	Індекс покриття імпорту експортом
2012	170670,4	80895,8	89774,6	-8878,8	0,901
2013	158178,8	74832,3	83346,5	-8514,2	0,898
2014	124857,4	64106,8	60750,6	3356,2	1,055
2015	89780,2	46804,2	42976	3828,2	1,089
2016	89433,5	44885,4	44548,1	337,3	1,008

Джерело: складено за [5, с. 12; 6, с. 12].

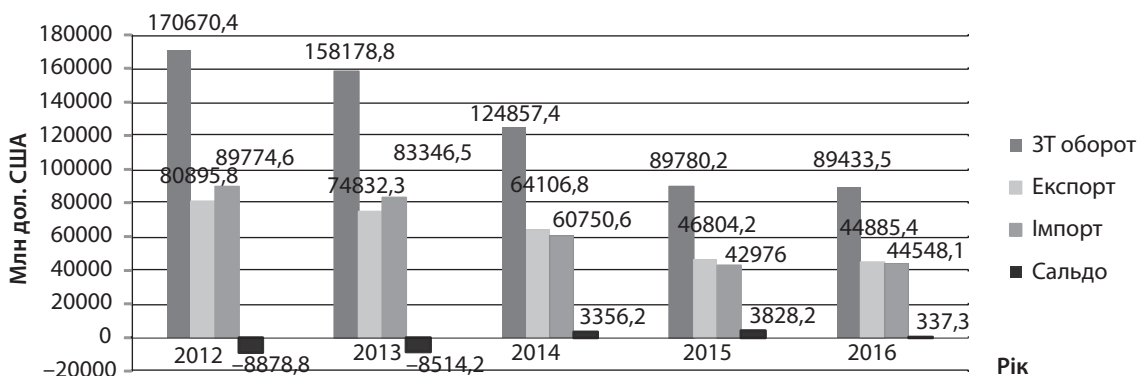

Рис. 2. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами та послугами, млн дол. США

Джерело: складено за [5, с. 12; 6, с.12].

На сьогоднішній день велике значення має обсяг і структура експорту, саме яка і визначає місце країни на світовому ринку. Якщо розглядати товарну структуру вітчизняного експорту, то видно, що при загальному скороченні поставок усіх товарних груп на зовнішні ринки (за виключенням продуктів рослинного походження) загальна структура експорту не змінилася. За 2016 р., як і за 2012 р., основу експорту української продукції склали: недорогоцінні метали та вироби з них (у 2012 р. дана товарна група складала 27,8% від загального обсягу експорту товарів, а у 2016 р. – 22,9%); продукти рослинного походження (у 2012 р. – 13,5%, у 2016 р. – 22,3%); мінеральні продукти (у 2012 р. – 11,0%, у 2016 р. – 7,5%), а також машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання (10,1% та 10,0% відповідно). Найбільш помітне скорочення експорту у 2016 р. порівняно з 2012 р. спостерігалось за такою товарною групою, як засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби, обсяг експорту яких складав у 2012 р. 8,5%, а у 2016 р. – лише 1,5% [8; 9].

За I півріччя 2017 р. серед поставок на зовнішні ринки домінували такі товарні групи: недорогоцінні метали та вироби з них – 23,0% від загального обсягу експорту товарів за відповідний період; продукти рослинного походження – 20,7%; жири та олії тваринного або рослинного походження – 12,1%; мінеральні продукти; а також машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання по 9,6%. За даними Міністерства економічного розвитку та торгівлі України [10], за I півріччя 2017 р. спостерігається збільшення обсягів експорту майже за всіма товарними групами порівняно з аналогічним періодом 2016 р.

Зрозуміло, що експортна спеціалізація є сьогодні визначальним чинником для розвитку зовнішньої торгівлі країни. Крім того, «орієнтація на зовнішні ринки є потужним стимулом розвитку національної економіки в умовах сприятливої зовнішньої кон'юнктури» [4, с. 12]. Однак у товарній структурі вітчизняного експорту існують значні диспропорції, спричинені, головним чином, сировинним спрямуванням українського експорту. Даний фактор, на думку Власюка Т. О. [2, с. 52], «не відповідає сучасним тенденціям світового розвитку, демонструючи низьку конкурентоспроможність вітчизняних товарів з високою доданою вартістю на зовнішніх ринках».

З іншого боку, у випадку сировинної орієнтації експорту та значної залежності від високотехнологічного імпорту вітчизняна економіка стає заручницею кон'юнктури світових ринків та перманентних світових криз [4, с. 12].

Починаючи з 2014 р., частка низькотехнологічних товарів у структурі експорту України зростає до 26%, у той час, як частка високотехнологічної та середньотехнологічної продукції в сумі складала трохи більше 19%. Однією з причин цього є те, що продукція з високою часткою доданої вартості експортувалася, головним чином, на ринки країн СНД, зокрема РФ. До прикладу, обсяги експорту на російський ринок за товарною групою «Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади» до втрати традиційних торговельних зв'язків склали 55–58%. На інших зовнішніх ринках дана вітчизняна продукція і сьогодні залишається неконкурентоспроможною [1, с. 87].

Своєю чергою, у структурі експорту послуг за останні роки відбулися досить помітні зміни, а саме: значне скорочення обсягів експорту послуг, пов'язаних з фінансовою діяльністю та послуг зі страхування, зменшення ділових послуг, а також зменшення обсягів традиційних для вітчизняного експорту транспортних послуг. Натомість спостерігається збільшення обсягів експорту послуг з будівництва та послуг у сфері телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних послуг, які певною мірою забезпечили позитивне значення сальдо торгівлі послугами.

Сьогоднішня структура вітчизняного експорту послуг має такий вигляд: транспортні послуги займають 54,7% від загального обсягу, близько 50% у даній категорії припадає на послуги трубопровідного транспорту; послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги складають 16,3%, з них лівова частка припадає саме на експорт комп'ютерних послуг – 70,5%; послуги з переробки матеріальних ресурсів складають 11,6%, і майже весь обсяг експорту в даній групі займають послуги з переробки товарів з метою реалізації за кордоном – 99,2%, їх вартість у 2016 р. становила 1,1 млрд дол. США [11].

Характерною рисою структури імпорту сьогодні є висока залежність від імпорту енергоносіїв, виробничої сировини та конструкційних матеріалів [3, с. 60]. Так, основу поставок на вітчизняні ринки у 2016 р. склада-

ла така товарна група, як мінеральні продукти, обсяги якої склали 21,6%, з них палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки – 20,0% [9]. Аналізуючи структуру імпорту товарів 2012–2016 рр., варто зазначити, що за відповідні роки не відбулося значних якісних змін, спостерігаються більшою мірою кількісні. Значне скорочення обсягів імпорту спричинене, головним чином, погіршенням торговельних умов і скороченням платоспроможного попиту [3, с. 59]. Так, у 2016 р., порівняно з 2012 р., відбулося скорочення обсягів імпорту мінеральних продуктів (у 2012 р. обсяг імпорту становив 33,1%, у 2016 р. – 21,6%); засобів наземного транспорту, літальних апаратів, плавучих засобів (8,6% і 7,5% відповідно); недорогоцінних металів та виробів з них (6,2% і 5,9% відповідно). Збільшення імпорту за аналогічні періоди значно помітні серед таких товарних груп: машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання (у 2012 р. – 15,5%, у 2016 р. – 20,1%), продукти хімічної промисловості та пов'язаних з нею галузей (10,3% і 14,3% відповідно) [8; 9].

Дослідження структури імпорту послуг за аналізований період виявив, що скорочення обсягу імпорту послуг спостерігається в таких категоріях, як: транспортні послуги, обсяги яких склали 25,2% від загального обсягу у 2012 р. і 18,6% – у 2016 р.; ділові та професійні послуги – 16,1% у 2012 р. і 15,3% у 2016 р.; послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю – 14,1% у 2012 р. і 10,5% у 2016 р. Натомість збільшення обсягів імпорту відбулося за рахунок таких послуг: послуги, пов'язані з подорожами, склали 8,5% у 2012 р. і 11,3% у 2016 р.; комп'ютерні послуги – 4,6% у 2012 р. і 7,9% у 2016 р. [11].

Ще однією очевидною тенденцією останніх декількох років є зміна пріоритетів серед зовнішньоторговельних партнерів країни. Так, у 2012 р. основним традиційним партнером у зовнішній торгівлі були країни СНД, зокрема Російська Федерація, що підтверджують дані про обсяги експортно-імпортних операцій з РФ. На її ринок було експортовано вітчизняної продукції на суму 17326,6 млн дол. США, що навіть більше, ніж на весь європейський ринок, експорт на який склав 17203,2 млн дол. США. На вітчизняний ринок за відповідний рік було завезено товарів з РФ на суму 27340,5 млн дол. США. І майже стільки ж – 27347,8 млн дол. США – загальна сума імпорту товарів з Європи [12].

Однак з 2012 р., як видно з *табл. 2*, частка ринку країн СНД при загальному скороченні зовнішньої тор-

гівлі зменшувалася швидшими темпами за останні роки, ніж частка ринку ЄС. Крім того, у 2016 р. Україні вдалося підвищити загальні показники зовнішньої торгівлі з країнами ЄС.

У 2016 р. питома вага країн СНД у вітчизняному експорті товарів становила лише 17%, з яких 9,3% складав експорт на ринок РФ. Географічна структура експорту на зовнішні ринки у 2016 р. мала такий вигляд: країни Азії – 35,0% від загального експорту, країни Європи – 32,6%, з яких експорт до ЄС складав 31,9% [13].

Якщо проаналізувати експортні поставки України до окремих країн, а не інтеграційних об'єднань, то, звичайно, найбільшим споживачем вітчизняних товарів так і залишається Російська Федерація. За I півріччя 2017 р. на російський ринок припало 9,4% від загального обсягу експорту товарів за даний період, або 1931,5 млн дол. США [10]. Також, за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [10], до п'ятірки найбільших країн – партнерів у вітчизняному експорті, окрім Російської Федерації, увійшли: Туреччина – 6,1%, Індія – 5,5%, Єгипет – 5,3%, Китай – 4,4%.

Варто також зазначити, що за останні роки значно скоротилися поставки з країн СНД (у тому числі й із РФ). Натомість спостерігається збільшення імпорту з країн Європи (також з ЄС), Азії та Америки. За минулий рік найбільше імпортовано товарів з європейських країн (у тому числі з країн ЄС) – 39,8%, СНД (у тому числі з РФ) – 24,8%, Азії – 20,3% [13]. Серед традиційних країн-партнерів в імпорті товарів, порівнюючи 2012 р. і 2016 р., спостерігається незначне збільшення обсягів надходжень в Україну. Наприклад, обсяги імпорту з Китаю у 2012 р. становили 9,3% від загального обсягу імпорту товарів, а у 2016 р. – 11,9%, з Німеччини – 8,0% у 2012 р. і 11,0% у 2016 р., з Польщі – 4,2% та 6,9% відповідно, з Білорусі – 6,0% та 7,1% відповідно [12; 14].

Необхідно зазначити, що протягом аналізованого періоду майже не відбулося змін серед основних країн-партнерів, на ринки яких Україна експортує послуги. До цих країн традиційно належать: Російська Федерація, США, Швейцарія, Німеччина, Велика Британія та Кіпр.

За 2016 р. обсяг експорту українських послуг на ринок країн – членів ЄС збільшився на 3,21% проти 2015 р. і склав 2950,9 млн дол. США. Найбільше експортовано послуг на ринки таких держав – членів ЄС: Велико-

Таблиця 2

Показники обсягу зовнішньої торгівлі товарами і послугами з країнами з основних інтеграційних об'єднань (млн дол. США)

Рік	Країни ЄС			Країни СНД			Інші країни світу		
	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо
2012	20688,1	29675,1	-8987,0	30722,4	35556,1	-4833,7	29485,3	24543,4	4941,9
2013	20159,0	30969,6	-10810,6	27362,2	29207,2	-1845,0	27311,1	23169,7	4141,4
2014	20383,0	24207,6	-3824,6	18890,8	18441,2	449,6	24833,0	18101,8	6731,2
2015	15339,5	18075,9	-2736,4	11335,9	11267,8	68,1	20128,8	13632,3	6496,5
2016	15781,9	19471,2	-3689,3	9665,6	9387,5	278,1	19437,9	15689,4	3748,5

Джерело: складено за [5, с. 12; 6, с. 12].

британія – експортовано послуг на суму 544,4 млн дол. США, Німеччина – 332,5 млн дол. США, Кіпр – 245,7 млн дол. США та Польща – 134,3 млн дол. США [15].

Щодо імпорту послуг, то, за даними Державної служби статистики України [16], найбільше скорочення обсягів імпорту за 2016 р. відбулося з Російською Федерацією, Німеччиною та Великою Британією. При цьому зростання обсягів спостерігалось зі США, Туреччиною та Польщею. Протягом останніх років дані країни є незмінними постачальниками послуг на український ринок. Так, у 2012 р. найвагомійші обсяги послуг одержувалися від Російської Федерації, Кіпру, Великої Британії, Німеччини, США, Туреччини, Швейцарії, Австрії. Для порівняння, у 2016 р. найбільше послуг було надано такими країнами, як: США – 13,0% від загального обсягу імпорту послуг, Російською Федерацією – 9,4%, Туреччиною – 5,4%, Швейцарією – 3,6%. Серед країн ЄС найбільше послуг було надано Великою Британією – 10,6% від загального обсягу імпорту, Німеччиною – 6,8%, Кіпром – 4,7%, Польщею – 2,6%, Австрією – 2,1% [16].

Отже, наявні тенденції зовнішньої торгівлі за останні декілька років зумовлені такими чинниками:

- ✦ нестабільна політична та соціально-економічна ситуація в країні, недосконалість законодавчої бази у сфері торгівлі, слабка інноваційна та інвестиційна політика вітчизняних суб'єктів господарювання;
- ✦ експортна залежність від кон'юнктури світових ринків. «Сировинна» спеціалізація вітчизняного експорту та домінування на зовнішніх ринках низькотехнологічної вітчизняної продукції ставлять у залежність українських експортерів від коливань світових цін на відповідну продукцію;
- ✦ імпортна залежність від поставок високотехнологічної продукції та енергоносіїв. Як результат, збільшення імпорتنних товарів на внутрішньому ринку, зменшення кількості вітчизняних і зменшення обсягів внутрішнього виробництва загалом;
- ✦ залежність українських експортерів від регуляторної політики країн-партнерів. Так, квотування експортних поставок на ринок ЄС спричинило нерівномірне використання встановлених квот на різні види товарів, недостатню кількість квот на окремі товари. Існує також невідповідність вітчизняної продукції встановленим європейським стандартам якості тощо.

Аналіз динаміки та структури зовнішньої торгівлі показав, що за останні роки відбулися конкретні зміни в обсягах експортно-імпорتنних операцій та зміна самого вектора зовнішньої торгівлі. Проте відсутність появи нової експортної продукції, практично, за всі роки незалежності держави свідчить радше про «зацикленість» на традиційних поставках сировини на зовнішні ринки та відсутність інноваційного розвитку вітчизняного виробництва. Про відповідне свідчить і структура імпорту, основою якої є високотехнологічна продукція та споживчі товари.

ВИСНОВКИ

Аналіз сучасного стану зовнішньоторговельної діяльності в Україні дав змогу виявити такі тенденції, як скорочення обсягів експортно-імпорتنних операцій за останні декілька років; незбалансованість та відсутність оновлення структури вітчизняного експорту; втрата стійких і звичних для вітчизняних суб'єктів господарювання торговельних партнерів; розширення ринків збуту української продукції тощо. Такі тенденції є свідченням незахищеності зовнішньоторговельної сфери країни від впливу різноманітних дестабілізуючих чинників як зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

Першочерговим завданням для подолання наявних протиріч у сфері зовнішньої торгівлі має стати впровадження дієвої та адекватної вимогам часу моделі зовнішньоекономічної діяльності, зокрема у сфері зовнішньої торгівлі. Оскільки, як показують результати дослідження діяльності вітчизняних підприємств – суб'єктів ЗЕД, діюча модель є застарілою та неефективною і не може забезпечити розвиток даної сфери. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Богдан Т. П.** Макроекономічні проблеми торговельних відносин України з ЄС і нагальні завдання економічної політики. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 1. С. 86–98.
2. **Власюк Т. О.** Стан і тенденції зовнішньоторговельної діяльності України: виклики для економічної безпеки та способи їх подолання. *Стратегічні пріоритети*. 2015. № 4. С. 48–58.
3. **Венцовський Д. Ю.** Зовнішньоекономічна безпека України: стан та напрями забезпечення. *Стратегічні пріоритети*. 2015. № 3. С. 56–63.
4. Тіньова міжнародна торгівля: макроекономічна теорія та фіскальні наслідки для України: монографія/А. М. Вдовиченко, А. І. Зубрицький, О. М. Рубцов та ін. Київ: Алерта, 2013. 202 с.
5. Статистичний збірник «Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2013 році». Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2014. 156 с.
6. Статистичний збірник «Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2016 році». Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2017. 152 с.
7. Дані Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2012 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1212_u_bez.htm
9. Товарна структура зовнішньої торгівлі у 2016 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1216_u.htm
10. Експорт товарів з України зріс на 24,2% у I півріччі 2017 року. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e088269b-fb0f-422a-93af-3690b2ff6b29&title=EksportTovarivZUKrainiZrisNa24-2UIPivrichchi2017-Roku>
11. Структура зовнішньої торгівлі послугами за 2016 рік. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ztp_kv/ztp_kv_u/ztp_kv_12m2016_u.html
12. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами за 2012 рік. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/zd/ztt/ztt_u/ztt1212_u_bez.htm
13. **Бураковський І.** Український експорт: підсумки 2016 року та погляд в майбутнє. URL: <http://www.ier.com.ua/ua/publications/articles?pid=5503>
14. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами за 2016 рік. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ztt/ztt_u/ztt1216_u.htm

15. Торговельно-економічне співробітництво Україна – ЄС. URL: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade>

16. Експорт-імпорт послуг за країнами світу за 2016 рік. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/eip_kv/eip_kv_u/eip2016_u.htm

REFERENCES

Bohdan, T. P. "Makroekonomichni problemy torhovelnykh vidnosyn Ukrainy z YeS i nahalni zavdannia ekonomichnoi polityky" [Macroeconomic problems of Ukraine's trade relations with the EU and urgent tasks of economic policy]. *Stratehichni priorityety*, no. 1 (2016): 86-98.

Burakovskiy, I. "Ukrainskyi eksport: pidsumky 2016 roku ta pohliad v maibutnie" [Ukrainian exports: the results of 2016 and a vision to the future]. <http://www.ier.com.ua/ua/publications/articles?pid=5503>

"Dani Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy" [Data from the State Statistics Service of Ukraine]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

"Eksport tovariv z Ukrainy zris na 24,2% u I pivrichchi 2017 roku" [Exports of goods from Ukraine increased by 24.2% in the first half of 2017]. <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e088269b-fb0f-422a-93af-3690b2ff6b29&title=EksportTovarivZUkrainiZrisNa24-2-UIPivrichchi2017-Roku>

"Eksport-import posluh za krainamy svitu za 2016 rik" [Export-import of services by countries of the world for 2016]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/eip_kv/eip_kv_u/eip2016_u.htm

"Heohrafichna struktura zovnishnyoi torhivli Ukrainy tovaramy za 2012 rik" [Geographic structure of Ukraine's foreign trade in goods for 2012]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/zd/ztt/ztt_u/ztt1212_u_bez.htm

"Heohrafichna struktura zovnishnyoi torhivli Ukrainy tovaramy za 2016 rik" [Geographic structure of Ukraine's foreign

trade in goods for 2016]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ztt/ztt_u/ztt1216_u.htm

"Struktura zovnishnyoi torhivli posluhamy za 2016 rik" [The structure of foreign trade in services for 2016]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ztp_kv/ztp_kv_u/ztp_kv_12m2016_u.html

"Tovarna struktura zovnishnyoi torhivli u 2016 rotsi" [Commodity structure of foreign trade in 2016]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1216_u.htm

"Tovarna struktura zovnishnyoi torhivli u 2012 rotsi" [Commodity structure of foreign trade in 2012]. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/zd/tsztt/tsztt_u/tsztt1212_u_bez.htm

"Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo Ukraina - YeS" [Trade and Economic Cooperation Ukraine-EU]. <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade>

Vlasiuk, T. O. "Stan i tendentsii zovnishnyotorhovelnoi diialnosti Ukrainy: vyklyky dlia ekonomichnoi bezpeky ta sposoby ikh podolannia" [The state and tendencies of Ukraine's foreign trade activity: challenges for economic security and ways to overcome them]. *Stratehichni priorityety*, no. 4 (2015): 48-58.

Ventsovskiy, D. Yu. "Zovnishnyoekonomichna bezpeka Ukrainy: stan ta napriamy zabezpechennia" [Foreign Economic Security of Ukraine: Status and Directions of Provision]. *Stratehichni priorityety*, no. 3 (2015): 56-63.

Vdovychenko, A. M. et al. *Tynova mizhnarodna torhivlia: makroekonomichna teoriia ta fiskalni naslidky dlia Ukrainy* [Shadow international trade: macroeconomic theory and fiscal implications for Ukraine]. Kyiv: Alerta, 2013.

Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2016 rotsi [Ukraine's foreign trade in goods and services in 2016]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo, 2017.

Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2013 rotsi [Ukraine's foreign trade in goods and services in 2013]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo, 2014.